

УДК [174:351.74.08].023(477)(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-1-9-8>

Кононенко Тетяна Володимирівна,
доктор філософських наук, професор,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7821-5640>

ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СТРУКТУРІ АКСІОЛОГІЧНОГО «Я» ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано доброчесність в аксіологічній структурі працівника Національної поліції України. Доброчесність визначено як позитивну моральну якість, зумовлену свідомістю та волею людини, яка є стійкою характеристикою способу життя та вчинків, готовність і здатність свідомо орієнтуватися в своїх діях на принципи справедливості, особистої відповідальності за прийняття рішення та здійснення діяння, здатність зберігати особисту гідність і не порушувати гідності інших; цілісність, узгодженість якостей особистості, сумісність цінностей, компетенцій, мотивацій.

Охарактеризовано тренінговий центр «Виховання доброчесності» Донецького державного університету внутрішніх справ як опорну наукову та навчально-методичну інституцію системи МВС з впровадження доброчесності.

Акцентовано зв'язок загальних і професійних якостей і цінностей, пріоритет етичної позиції, доброчесності в роботі поліцейського.

Ключові слова: аксіологічна структура особистості, доброчесність, Національна поліція України, активна громадянська позиція, тренінговий центр «Виховання доброчесності» Донецького державного університету внутрішніх справ.

Постановка проблеми. Сучасна антропологія представляє нового суб'єкта, який акцентує духовний розвиток, цілісність і гармонійність життя. На перший план виходить етичний зріз розуміння життєдіяльності, самореалізація як самовдосконалення, що передбачає відповідальність у прийнятті рішень. Людина стає більш організованою, критичною до себе, передбачає наслідки своїх дій і відповідає за них. Є зовнішня відповідальність – перед суспільством і державою – моральна та правова, наявність певних санкцій, і внутрішня відповідальність – перед собою – почуття провини, совість. Йдеться про формування гуманістичного типу особистості з принциповою громадянською позицією, поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до припинення її честі та гідності, дискримінації за будь-якими ознаками, формування культури демократії.

Моральним підґрунтям розвитку особистості, необхідною умовою її соціальної активності та відповідальності є доброчесність. Вона спонукає до високоморальних дій і вчинків, обумовлює прояв чесності, принципності, непідкупності, сумлінного ставлення до виконання службових обов'язків, активного громадського контролю, критичного відношення до проявів корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ціннісних орієнтирів, деонтологічних засад, етичних принципів професійної діяльності поліцейського перебуває у центрі уваги О. М. Бандурка (професійна етика поліцейського), В. М. Бесчастного (етичні стандарти роботи поліцейського), В. С. Бліхара (принцип

відповідальності в діяльності правоохоронних органів), В. О. Боняк (забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності, міжнародні стандарти), М. В. Кожушко (професійна етика курсантів ЗВО МВС України), Ю. М. Короткової (комунікативна компетентність працівника Національної поліції), Г. М. Петрової (деонтологічні основи діяльності поліцейського), А. О. Собакаря (європейський досвід професійної підготовки поліцейського).

Ціллю статті є визначення й аналіз поняття доброчесності, політики дотримання доброчесності як орієнтиру розвитку сучасної особистості, доброчесності в структурі аксіологічного «Я» працівника Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Поняття доброчесності включає поведінку та дії, які обумовлені дотриманням стійких моральних принципів. Воно охоплює й особисту, й суспільну сферу життя. Це позитивна моральна якість, зумовлена свідомістю та волею людини, яка є стійкою характеристикою способу життя та вчинків, готовність і здатність свідомо орієнтуватися в своїх діях на принципи справедливості, особистої відповідальності за прийняття рішення та здійснення діяння, здатність зберігати особисту гідність і не порушувати гідності інших. У психологічному розумінні доброчесність означає цілісність особистості, сумісність цінностей, компетенцій, мотивацій. У професійній сфері доброчесність передбачає наявність і дотримання певних етичних правил, створює бар'єр для корупції [1].

Це поняття є більш об'ємним, аніж поняття академічної доброчесності, котре включає сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися представники наукової й освітньої спільноти, що обов'язково передбачає дотримання норм законодавства про авторське право, посилення на джерела інформації в разі їх використання. Також це поняття не є тотожним поняттю антикорупційної діяльності, остання є важливою, але лише складовою частиною доброчесності. Доброчесність має бути нормою в суспільстві. Для цього потрібні: зміна культури, яка робить корупцію неприйнятною в суспільстві, та наявність системи для зменшення можливостей корупційної поведінки. Чесність, невідкупність, відсутність зловживання владою, критичне ставлення до проявів корупції, активний громадський контроль – все це характеристики вільної від корупції держави. Забезпечення цього процесу потребує розробки політики доброчесності, що має здійснюватися за такими напрямками: рефлексія – оцінка рівня власної свідомості та культури, оцінка етичних норм середовища, кодекс честі, антикорупційна політика.

Україна є невід'ємною частиною європейської цивілізації, визначає як пріоритетні цінності демократію, верховенство права, права та свободи людини. Цьому повинна відповідати й правоохоронна система. Неабияку роль тут відіграє утвердження високих моральних стандартів. Обов'язком правоохоронців є: служити людям, захищати їх, попереджувати та розкривати злочини, підтримувати громадський порядок, надавати захист і допомогу тим, хто цього потребує. У демократичних державах діяльність поліції провадиться в тісному контакті з громадськістю, її ефективність значною мірою залежить від публічної підтримки. Більшість європейських поліцейських організацій, окрім забезпечення правопорядку, виконують соціальні та сервісні функції. Суспільство та держава делегують поліцейському не тільки правові, але й моральні підстави для діяльності, використання владних повноважень, що накладає велику відповідальність за дотримання законності, допустимої межі. Довіра населення до поліції тісно пов'язана зі ставленням, з повагою поліцейського до людської гідності, основоположних прав і свобод, що означає, зокрема, дотримання чотирьох основоположних принципів: законності (всі дії повинні базуватися на положеннях закону); необхідності (не можна утискати або обмежувати права людини більше, ніж це необхідно); пропорційності (вплив на права людини повинен бути пропорційним цілям); підзвітності (необхідно повною мірою нести відповідальність на всіх рівнях) [2].

Закон України Про Національну поліцію [3] встановлює такі принципи діяльності:

- верховенство права: людина, її права та свободи виступають найвищими цінностями, визначають зміст і спрямованість діяльності держави;

- дотримання прав і свобод людини: поліція забезпечує дотримання прав і свобод, гарантованих Конституцією, законами, міжнародними договорами України, сприяє їх реалізації; забороняється катування, жорстоке поводження та покарання, будь-які привілеї, обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних або інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною чи іншими ознаками;

- законність: поліція діє виключно на підставі, в межах повноважень і у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; забороняється виконання незаконних і злочинних розпоряджень і наказів;

- відкритість і прозорість: поліція постійно інформує органи державної влади, місцевого самоврядування, громадськість про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку, забезпечує доступ до публічної інформації;

- політична нейтральність: забезпечення захисту прав і свобод незалежно від політичних переконань і партійної належності людини; поліція є незалежною від рішень, заяв, позицій політичних партій і громадських об'єднань;

- взаємодія з населенням на засадах партнерства: рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності її діяльності;

- безперервність: поліція забезпечує безперервне, цілодобове виконання своїх завдань, кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Поліцейський повинен:

- демонструвати високий рівень свідомості;

- бути об'єктивним і незалежним;

- служити чесно, бути принциповим і безкорисливим;

- бути дисциплінованим на службі та в побуті;

- являти мужність, відданість у боротьбі зі злочинністю, турбуватися про професійну честь, не допускати дій і вчинків, які можуть зашкодити роботі або негативно вплинути на репутацію;

- неухильно дотримуватись антикорупційного законодавства України;

- поважати та не порушувати права та свободи людини;

- поважати гідність людини, проявляти турботу, бути готовим у будь-який час надати допомогу;

- стійко переносити всі труднощі й обмеження, пов'язані зі службою, постійно підвищувати свій професійний і культурний рівень.

Ці якості як раз і відповідають поняттю доброчесності, формують активну позицію громадянина, який несе особисту відповідальність, орієнтується на честь, гідність, закон і справедливість.

12 жовтня 2023 року в Донецькому державному університеті внутрішніх справ був відкритий тренінговий центр «Виховання доброчесності» [4]. Він здійснює освітню, проектну, міжнародну діяльність, у тому числі, в межах участі університету в реалізації Програми НАТО з побудови цілісності, прозорості, підзвітності, запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних і безпекових установ, з метою розвитку та пропаганди доброчесного світогляду серед працівників органів, закладів, установ, що належать до сфери управління МВС України.

Основними завданнями центру є:

1. Розробка та впровадження інноваційних навчальних програм, які спрямовані на формування у працівників МВС цінностей доброчесності.

2. Професійна підготовка працівників МВС з питань етики та доброчесності.

3. Формування культури та сприятливого середовища з метою розуміння працівниками МВС важливості етичних принципів у межах професійної діяльності.

4. Моніторинг й оцінка рівня доброчесності серед працівників МВС, розроблення рекомендацій за результатами проведення інформаційних і просвітницьких заходів для поширення доброчесної свідомості [4].

Центр орієнтується на принципи верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості та

позначається як опорний науковий і навчально-методичний заклад у системі МВС з проблем впровадження принципів доброчесності з урахуванням стандартів НАТО. Його важливим завданням також є налагодження міжнародних зв'язків, обмін досвідом, програмами та практиками виховання доброчесності.

В якості базових центр пропонує ряд кейсів. По-перше, це загальні положення та принципи, філософсько-правове обґрунтування політики дотримання доброчесності, необхідності побудови суспільства з нульовою толерантністю до корупції. По-друге, це місце та значення доброчесності в аксіологічній структурі представників системи МВС. Акцентується зв'язок загальних і професійних якостей і цінностей, примат етичної позиції, толерантності в роботі поліцейського. Презентуються національні та міжнародні підходи до виховання доброчесності в секторі безпеки й оборони. По-третє, це моральність як передумова гармонізації економічних інтересів суспільства, необхідність гуманізації та соціалізації економіки. По-четверте, це антикорупційне просвітництво як засіб пропаганди доброчесної поведінки та протидії корупції, формування громадянської позиції й антикорупційного світогляду, вивчення й аналіз відповідальності за порушення норм доброчесності. По-п'яте, роль керівника у розбудові доброчесності в колективі. Йдеться про формування школи лідерства на підставах справедливості, відповідальності та ефективності. Додатково центр готовий запропонувати кейси з гендерної рівності, інклюзії,

громадської діяльності, конфіденційності та недопустимості розголошення інформації тощо [4].

Навчання здійснюється у формі проведення інтерактивних лекцій, семінарів, тренінгів, презентацій, конференцій, форумів, тематичних дискусій, самостійного вивчення й аналізу відповідної навчально-методичної літератури.

Висновки. Ми визначаємо доброчесність як моральне підґрунтя розвитку особистості, необхідну умову її соціальної активності та відповідальності, яка спонукає до високоморальних, гуманістичних дій і вчинків, обумовлює прояв чесності, принциповості, справедливості, непідкупності, сумлінного ставлення до виконання службових обов'язків, вірності слову.

Антропоцентризм, тобто ставлення до людини, її прав і свобод як до найвищої цінності, поєднання моральної та правової свідомості, розуміння соціальної спрямованості професії, домінанта справедливості, законності, відповідальності перед суспільством і державою, культури – основні координати діяльності сучасного поліцейського. Ми розглядаємо їх як професійні якості, обов'язкові складові професійної компетентності. З нашої точки зору, необхідно акцентувати пріоритет саме етичної позиції, доброчесності в роботі поліцейського.

Перспективним, на наш погляд, є робота з поняттям доброчесності, точне його визначення та включення в сферу юридичної термінології, що дозволить удосконалити й законодавчу базу з доброчесності й антикорупційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Офіс доброчесності НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/>.
2. Бесчастний В. М., Кононенко Т. В., Сабельникова Т. М. Етикет і професійна етика поліцейського. Київ : ВД Дакор, 2019. 216 с.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
4. Тренінговий центр «Виховання доброчесності» Донецького державного університету внутрішніх справ. URL: <https://dnuvs.ukr.education/treningovyj-czentr-vyhovannya-dobrochesnosti>.

References

1. Ofis dobrochesnosti NAZK [The integrity office of NACP]. Retrieved from: <https://prosvita.nazk.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Beschastnyi, V.M., Kononenko, T.V., & Sabelnykova, T.M. (2019). Etyket i profesiina etyka politseiskoho [Etiquette and professional ethics of a police officer]. Kyiv : VD Dakor. 216 s. [in Ukrainian].
3. Pro Natsionalnu politsiiu : Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 roku № 580-VIII [On the National Police : Law of Ukraine dated July 2, 2015 No. 580-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> [in Ukrainian].
4. Treninhovyi tsentr «Vykhovannia dobrochesnosti» Donetskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav [Training Center «Education of Integrity» of the Donetsk State University of Internal Affairs]. Retrieved from: <https://dnuvs.ukr.education/treningovyj-czentr-vyhovannya-dobrochesnosti> [in Ukrainian].

Kononenko Tetiana,

Doctor of Philosophy, Professor,

The Department of Social and Humanitarian Disciplines of the Faculty № 1

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7821-5640>

**INTEGRITY IN THE STRUCTURE OF THE AXIOLOGICAL «I»
FOR A POLICE OFFICER OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE**

The article analyzes integrity in the axiological structure of a police officer of the National Police of Ukraine. Integrity is defined as a positive moral quality determined by the consciousness and will of a person, which is a stable characteristic of the way of life and actions, the readiness and ability to consciously orientate one's actions on the principles of justice, personal responsibility for making a decision and carrying out an action, the ability to preserve personal dignity and not violate dignity of others; integrity, consistency of personality qualities, compatibility of values, competencies, motivations. This is an active civil position that encourages high moral actions and deeds, conditions the manifestation of honesty, principledness, incorruptibility, conscientious attitude to the performance of official duties, active public control, critical attitude to manifestations of corruption. The point of view is expressed that integrity should cover both personal and social spheres of life, be a norm in society. The need to develop a policy of integrity is outlined, which should be carried out in the following directions: reflection – assessment of the level of one's own consciousness and culture, assessment of ethical norms of the environment, code of honor, anti-corruption policy.

The training center «Education of Integrity» of the Donetsk State University of Internal Affairs is characterized as a supporting scientific and educational and methodological institution of the Ministry of Internal Affairs system for the implementation of integrity, which carries out educational, project, international activities with the aim of developing and promoting a virtuous worldview among police officer of territorial bodies, institutions belonging to the sphere of management of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, reducing corruption risks in the work of defense and security institutions. The center focuses on the principles of the rule of law, legality, objectivity and impartiality, forms a culture and a favorable environment for the purpose of understanding the importance of ethical principles within the limits of professional activity by employees of the Ministry of Internal Affairs. The basic cases offered by the center are considered, namely: philosophical and legal justification of the policy of integrity compliance; the place and meaning of integrity in the axiological structure of representatives of the MIA system; national and international approaches to education of integrity in the security and defense sector; anti-corruption education, formation of civil position and anti-corruption outlook; the role of the manager in building integrity in the team.

The connection of general and professional qualities and values, the priority of an ethical position, integrity in the work of a police officer is emphasized.

Key words: *axiological structure of personality, integrity, National Police of Ukraine, active civil position, training center «Education of Integrity» of Donetsk State University of Internal Affairs.*